

Amerikan Yhdysvaltojen historia

ARI HELO

Esipuhe

Ymmärtääkseen länsimaista kulttuuria ja historiaa on mahdotonta jättää huomiotta keskeisintä länsimaista valtiomahtia. Tämä teos on aatehistoriallisesti painottunut Yhdysvaltojen poliittinen historia. Myös merkittävimmät talouden, kulttuurin ja elämäntavan muutokset on huomioitu. Kirjan erillisartikkelit muiden asiantuntijoiden toimesta on laadittu monipuolistamaan kuvaa yhdysvaltalaisen kulttuurin erityispiirteistä, kuten rikkaasta kirjallisuudesta, Hollywood-elokuvien historiasta ja ympäristöajattelusta.

Historioitsijoilta usein kysytään, voiko historiasta oppia jotain. Siitä voi oppia aina-kin sen, että myös meitä edeltäneillä sukupolvilla on ollut kuolemanvakavia moraalisia ja sosiaalisia ongelmia ratkottavanaan. Ongelmat olivat erilaisia kuin meidän aikamme, mutta eivät yhtään helpompia selvittää.

Sääty-yhteiskunnan rakenteiden murtaminen oli aikanaan yltiövallankumouksellista. Tämä unohtuu nykyään helposti Yhdysvaltain vuoden 1776 itsenäisyysjulistusta lukiessa. Julistuksen toteamukset ihmisten luonnollisesta tasa-arvosta ja kansanvallan periaatteesta olivat kaikkea muuta kuin aikakautensa sääty-yhteiskunnan ihanteita.

Silti edes innokkaimpien vallankumouksellisten joukossa oli vain harvoja, joiden mielestä demokraattisen tasavallan ihanne edellytti aitoa poliittista tasa-arvoa. Harva kannatti edes kaikkien vapaiden valkoisten miesten yhtäläistä äänioikeutta. Jopa orjuuden lakkauttaminen muuttui vasta sisällissodan (1861–1865) aikana pohjoisvaltioiden tavoitteeksi.

Historioitsija tutkii menneisyyttä, josta historiaa kirjoitetaan. Tarkemmin tarkasteltuna menneisyys näyttäytyy aivan samanlaisena hyvien aikeiden ja toteutumattomien haaveiden kaaoksena kuin nykyisyyskin. Tämän vuoksi historiallinen totuus on harvoin monoliittinen. Eri ihmiset ovat kokeneet samatkin tapahtumat eri tavoin.

Vaikka historiaa ei voi hahmottaa kuin lineaarisena kehityksenä yhdestä asiain-tilasta toiseen, olisi virhe nähdä toteutunut ainoana mahdollisena kehityksenä ja siten varsinaisten tavoitteiden selityksenä. Toimijoiden tavoitteet ovat aidosti vaihdelleet ja muuttuneet ajan saatossa. On selvittävää, mitä muutoksia milloinkin on mahdolliseksi tai edes toivottavaksi nähty. Kuten politiikassa, myös historiassa toimijoita on lähes aina useita, minkä vuoksi juuri kenenkään henkilökohtaiset tavoitteet eivät sellaisinaan ole toteutuneet.

Kirjassa on pysytelty vanhoissa jaotteluissa Yhdysvaltojen historian eri aikakausien suhteen, vaikka sisällölliset painotukset vaihtelevat. Esimerkiksi alkuperäisten amerikkalaisten vuosituhantinen historia sivuutetaan lyhyesti. Painopiste on Yhdysvaltojen kansakunnan synnyssä ja sen poliittisen kehityksen kuvaamisessa sekä erityisesti viimeaikaisissa kehityskuluissa.

Camp Verde Arizona, Hohokam-kulttuurin asumus noin vuosilta 1100–1400. Hohokam oli Anasazi-kulttuurin rinnakkaiskulttuuri nykyisen Arizonan alueella. (Alamy.)

heen lisäksi peltoviljelyn miesten keskittyessä uskonnonharjoitukseen, metsästykseen ja sodankäyntiin. Keskisillä tasangoilla vaelsi biisonin metsästäjiä, kuten mustajalkoja ja crow-intiaaneja. Tasangoille myöhemmin tulleet ja osin viljelyä harjoittaneet mandanit ja pawneet perustivat pysyviä kyläyhteisöjä.

Vasta 1700-luvun alussa syntyivät suurten tasankojen valtiaiksi nousseet lakota- ja comanche-intiaanien kuuluisat ratsastuskulttuurit, pääelinkeinonaan biisoninmetsästys. Länsirannikolla, nykyisten Oregonin ja Kalifornian alueella syntyi useita tiheään asutuksen lohenpyyntiin ja keräilyyn perustuneita intiaanikulttuureita. Juuri sieltä tunnetaan rikkain toteemipaalujen veistokulttuuri. Tasankointiaaneilla ei toteemipaaluja tiedetä olleen lainkaan.

Useampikin Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuuri näyttää kärsineen jonkinlaisen laajan ympäristökriisin vaikutuksista 1300-luvun puolessa välissä. Tuolloin erilaiset luonnonmullistukset ja esimerkiksi Euroopassa riehunut musta surma pudottivat maailman kokonaisväestömäärän noin 443 miljoonasta 350 miljoonaan.²² Myös vuosina 1450–1850 vaikuttanut ilmaston viileneminen, joka tunnetaan pienenä jääkautena, ilmeisesti aiheutti Pohjois-Amerikassakin aiemmin viljavien maiden pysyvää kuivu- mista.

3. Yhdysvaltain perustamiskausi, 1776–1791

PERUSTAMISKAUDEN MERKITYKSESTÄ

Yhdysvaltain itsenäisyysotaa käytiin vuosina 1775–1781, vaikka varsinainen rauhansopimus solmittiin vasta vuonna 1783. Yhdysvaltain vallankumous eli itsenäistyminen ja myöhempi liittovaltion luominen tunnetaan yleiskäsitteellä Yhdysvaltain perustaminen (*the Founding*). Perustamiskaudella viitataan vuoden 1776 itsenäisyysjulistuksen totuuteen ihmisten tasa-arvoisuudesta, vuoden 1787 perustuslain vallanjako-oppiin modernin hallitusmuodon perustana sekä perustuslain kansalaisoikeuslisäyksiin vuodelta 1791. Viimemainituilla kansalaisoikeuslisäyksillä liittovaltio takasi puuttumattomuutensa esimerkiksi sananvapauteen, uskonnonvapauteen ja kokoontumisvapauteen. Juuri kansalaisoikeuksien lisääminen perustuslakiin muokkasi eniten modernin hallitusvallan käsitettä, joka omaksuttiin myöhemmin muuallakin länsimaissa.¹⁴³

Perustamiskaudella on ollut merkittävä historiallinen vaikutus siihen, miten amerikkalaiset näkevät asemansa maailmanhistoriassa. Itsenäisyysjulistuksen lausumaa, että ”kaikki ihmiset on luotu tasa-arvoisiksi”, on sittemmin lainattu kaikkialla länsimaissa ja toistettu läpi Yhdysvaltain historian. Jo vuoden 1848 Seneca Fallsin kokouksessaan varhainen naisasialiike vaati naisten äänioikeutta tasa-arvon ihanteen perustalta. Myös Abraham Lincoln totesi kuuluisassa vuoden 1863 Gettysburgin puheessaan tasa-arvon olleen se uusi ajatus, jonka varaan Yhdysvaltain kansakunta oli aikanaan luotu. Hän viittasi ihanteella myös orjuuden lakkauttamisen välttämättömyyteen.

Afrikkalaisamerikkalaisten poliittisen tasa-arvon puolesta pitämässään vuoden 1963 ”Minulla on unelma” -puheessa Martin Luther King Jr. vaati kansakuntaa lopultakin todentamaan jeffersonilaisen ihanteensa siitä, että ”kaikki ihmiset on luotu tasa-arvoisiksi”. King puhui mustien äänioikeuden takaamisen puolesta tuolloin Lincolnin muistomerkien portailta – lähes sata vuotta sisällissodan myötä tapahtuneen orjien vapautuksen jälkeen vuonna 1963.

Historioitsija Daniel Boorstin on todennut amerikkalaisten olevan poikkeuksellisen vähäisessä määrin historiatietoinen kansakunta, mutta lisää, ettei ”koskaan aiemmin mi-

Kongressin Capitol-rakennus kuvattuna länsisivultaan elokuussa 2011. Myös presidentin virkavaltilaisuus järjestetään perinteisesti länsisivun porrastasanteella. (Wikimedia Commons.)

Perustuslakia täydentävät pykälät laadittiin lopulta pääosin Madisonin kirjoittamien ehdotusten pohjalta Yhdysvaltain ensimmäisessä kongressissa ja ne ratifioitiin vuonna 1791. Lisäykset muodostivat kymmenen ensimmäistä perustuslain lisäystä sisältäen maailmankuulun toisen pykälän kaikkien oikeudesta aseenkantoon sekä muita kauaskantoisia määräyksiä. Kaikki tärkeimmät kansalaisoikeudet kuitenkin lueteltiin jo ensimmäisessä lisäyksessä:

Kongressi ei säädä mitään lakia uskontokunnan perustamisesta tai kieltääkseen uskonnon vapaata harjoittamista tai rajoittaakseen ilmaisunvapautta, lehdistönvapautta tai kansan oikeutta kokoontua rauhanomaisesti ja vedota hallitukseen epäkohtien korjaamiseksi.

Näin liittovaltio takasi modernin vapaan hallitusvallan perustana pidetyt oikeudet uskonnonvapauteen, sananvapauteen, kokoontumisvapauteen, lehdistönvapauteen ja vapauteen valittaa hallituksen huonosta asioidenhoidosta. Vähemmän hyvin muistetaan se tosiasia, ettei tämä perustuslain pykälä taannut näitä oikeuksia yhdysvaltalaisille osavaltioiden lainsäädännöstä riippumatta. Se takasi vain, ettei liittovaltio näitä oikeuksia rajoittaisi.

Tämän vuoksi esimerkiksi uskonnonvapaus säilyi maassa pitkään hyvin suhteellisenä käsitteenä. Uudessa Englannissa vainottiin niitä, jotka eivät olleet kalvinistisen

Kaatuneiden puiden taistelu (1794) R.T. Zogbaumin vuonna 1895 tehdyn maalauksen mukaan. (Wikimedia Commons).

Blue Jacket'in (n.1743–1810) shawnee-sotureita vastaan ratkaisevan kaatuneiden puiden taistelun (*Battle of Fallen Timbers*) Ohion pohjoisen rajan metsäalueella. Waynen joukot kärsivät taistelussa noin kolmenkymmenen kaatuneen ja sadan haavoittuneen tappiot, mutta intiaanit ajettiin pakosalle.

Shawneet hakivat tappionsa jälkeen suojaa brittien tukikohdista, joita alueella edelleen oli maiden välisen rauhansopimuksen vastaisesti. Kun britit lopulta kielsivät tukensa intiaaneilta, Luoteisterritorion intiaanien oli alistuttava tappioonsa. Waynen sanelemassa vuoden 1795 Greenvillen rauhansopimuksessa alueen intiaaniheimot, delawaret, miamit, shawneet ja wyandotit joutuivat luopumaan valtavista maa-alueista ja muuttamaan nykyisen Ohion luoteisosiin.

Vielä vuoden 1812 sodan aikana shawneet kävivät viimeisen kerran sotaa maaomistuksistaan. Ohiossa on nykyään runsaasti piirikuntia ja paikkakuntia, jotka on nimetty alueen intiaaniheimojen mukaan. Ohion Miamin kaupunki on yksi näistä. Floridan Miami puolestaan on oikeastaan käännösvirhe floridalaisen mayaimi-intiaanien nimestä.²¹⁶

Pennsylvanian viskikapinana tunnettu episodi vuonna 1794 oli liittovaltion ensimmäinen näyttö sen puolesta, että sen määräämiä veroja ja määräyksiä oli kansalaisten toteltava myös ohi osavaltiohallinnon vaatimusten. Kyse oli liittovaltion määräämästä verosta viskintislaukselle. Sitä kierrettiin laajalti lännen territorioalueilla ja Kentuckysa. Tätä toimintaa liittovaltio katsoi läpi sormien, sillä rajaseudun asukkaita ei haluttu

HMS Endymion vastassaan USS President vuoden 1812 sodan aikana, tammikuussa 1815. Yhdysvaltojen rannikon läheisyydessä käydystä yhteenotosta Endymion selvisi voittajana ja yhdysvaltalaisaluksen kapteeni, barbareski-sodissa kunnostautunut Decatur, haavoittui. Taisteluun osallistuneet eivät vielä tienneet joulukuussa 1814 tehdystä Ghetin rauhansopimuksesta. Thomas Buttersworthin (1768–1842) työ on aikalaismaalaus. (Wikimedia Commons.)

Baltimorelaisen Fort McHenryn rannikkolinnakkeen sitkeä puolustautuminen brittilaivaston tykistötulta vastaan syyskuussa 1814 puolestaan jätti maalle perinnöksi Yhdysvaltain kansallislaulun. Vankienvaihdosta brittialuksella neuvottelemassa ollut lakimies ja harrastelijarunoilija Francis Scott Key (1779–1843) oli seurannut vihollisen aluksilta käsin koko yön leimahdellutta brittien tykistötulta linnaketta vastaan. Aamun sarastaessa hän näki riemukseen Yhdysvaltain tähtilipun yhä ylväästi liehumassa linnakkeen muureilla. Näystä innoittuneena Key kirjoitti runon, joka opittiin tuntemaan nimellä ”The Star-Spangled Banner”. Ironisesti John Stafford Smith -nimisen brittisäveltäjän melodiaan sovitettua laulua alettiin esittää julkisesti jo samana vuonna. Maan kansallishymniksi se nimettiin virallisesti vuonna 1931.²⁵⁵

Vuoden 1812 sotaa käytiin myös eteläisissä osavaltioissa ja territorioissa. Kansallissan-
 kariksi sodan myötä noussut kenraali Andrew Jackson (1767–1845) sai jo joulukuussa 1812 Madisonilta käskyn viedä 1 500 miehen vahvuiset joukot New Orleansin suojaksi.

Lewis ja Clark retkikuntineen Columbia-joella, jossa kohtaavat chinook-intiaaneja. Retkikunnan intiaaniopas Sacagawea seisoo kanootin keulassa Lewisin kanssa ja miehistössä on myös matkaan osallistunut Clarkin orja York. Charles Marion Russellin maalaus on vuodelta 1906. (Wikimedia Commons.)

tehtiin, kun Jefferson oli vasta aloittamassa neuvottelut Louisianan alueen ostosta Ranskalta. Hän oli lähettämässä retkikuntaa osin eurooppalaisten suurvaltojen hallussaan pitämille alueille. Alueiden alkuperäiskansojen alueomistuksia kaikki siirtomaavallat pitivät toisen luokan kysymyksenä.

Lewisin ja Clarkin retkikunta lähti matkaan elokuun 1803 lopulla Illinoisin rajalta läpi Missourin. Sieltä se eteni nykyisen Nebraskan alueen läpi pohjoiseen, aina nykyisten Etelä- ja Pohjois-Dakotojen läpi lähelle Kanadan rajaa. Lopulta matkattiin nykyisten Montanan ja Idahon läpi Oregoniin ja siellä Columbia-joen vartta Tyynenmeren rannikolle.²⁹¹

Retkikunta tuli yleensä mainiosti toimeen paikallisten intiaanien kanssa. Suurille ta-sangaille saavuttaessa retkikunnan neuvottelut lakota-intiaanien kanssa näiden maiden läpi kulkemisesta kuitenkin kestivät päiväkausia. Ne olivat myös lähellä johtaa väkival-taisuuksiin intiaanien maksuvaatimusten vuoksi. Lakotat, tuolloin siouxeina tunnettu

Taiteilija Alfred Jacob Miller tiettävästi vieraili Fort Laramien alkuperäisessä linnakkeessa Wyomingissa Oregonin reitin varrella vuonna 1837, vaikka maalaus valmistui vasta vuonna 1860. Alkuperäisen linnakkeen tilalle rakennettiin uusi jo 1840-luvulla. (Walters Arts Museum, Wikimedia Commons.)

elämämme suhteen, voimme luottavaisin mielin olettaa, että maamme kohtalo on olla tulevan ajan suuri kansakunta”.³⁰³

Yhdysvaltain vallankumous nähtiin siis aivan uuden historiallisen epookin alkuna. Se oli luonteeltaan moderni nimenomaan siinä klassisesti modernissa mielessä, että nykyisyys käsitettiin radikaalina irrottautumisena menneestä, jolloin vain tulevaisuus nähtiin aidosti tärkeänä. Kaikesta itsekeskeisyydestään huolimatta 1840-luvun kutsumuskohtalo on silti nähtävä omana aatehistoriallisena käsitteenään, jolla oli vain vähän tekemistä vuosisadan lopun avoimesti rasistisen, kansainvälisen imperialismien kanssa.³⁰⁴

Demokraattien James K. Polk (1795–1849) nousi presidentiksi vuoden 1844 vaaleissa yllätysnimenä. Ensin hän nousi ohii demokraattien puoluekonventin sivuuttaman ja pahasti pettyneen Martin van Burenin ja voitti sitten varsinaisissa vaaleissa whig-puolueen ikuisuusehdokkaan Henry Clayn. Ekspansionistit saivat mieleisensä presidentin.

Toisin kuin muut kärkiehdokkaat, jotka epäröivät kantaansa ekspansionismin suhteen, Polk oli ollut asiassa suorasanainen. Vanhana Jacksonin tukijana hän kampanjoi avoimesti Teksasin liittovaltion liittämissä puolesta ja lupasi ratkaista Oregonin rajaky-

Gettysburgin taistelu 1.–3.7. 1863 Don Troianin maalauksen mukaan. (Don Troiani, Bridgeman Images.)

mittavan laivasaattueen Fort Sumteriin ja ilmoitti, että unionin alukset veisivät saareen vain muonatarpeita. Jäi etelävaltioiden päätettäväksi, miten suhtautua tilanteeseen.

Senkin uhalla, että konfederaatio näyttäisi väkivaltaisuuksien aloittajalta, Charlestonin joukkojen komentaja, kenraali P. G. T. Beauregard (1818–1893) vaatii Fort Sumterin komentajaa, majuri Robert Andersonia (1805–1871) luovuttamaan linnakkeen. Kun tämä kieltäytyi, etelävaltojen tykit alkoivat moukaroida linnakesaarta 12.4. 1861. Linnake joutui antautumaan jo seuraavana päivänä. Sisällissota oli alkanut.

Unionin asevoimien ylipäällikkönä Lincolnille oli selvää, että kapina laillista esivaltaa vastaan oli tukahdutettava. Niinpä presidentti kutsui heti Fort Sumterin antauduttua aseisiin osavaltioiden kansalliskaartit ja lisäsi liittovaltion armeijan mieslukua. Tämän jälkeen, huhti- ja toukokuun aikana myös Virginia, Arkansas, Tennessee ja Pohjois-Carolina erosivat unionista ja liittyivät etelän konfederaatioon.

Virginian läntiset kaivosmaakunnat eivät hyväksyneet osavaltionsa eroa, vaan julistautuivat lojaaleiksi unionille. Vuonna 1863 ne liitettiin unioniin uutena Länsi-Virginian osavaltiona. Kun rintamalinjat olivat selvät, etelävaltioiden konfederaation pääkaupungiksi tuli Virginian Richmond. Mitä tuli konfederaation sodan julkilausuttuihin tavoit-

Teksas rangereiden rajaseutupataljoonan F-komppanian miehiä noin vuonna 1887. (*True West* -lehti.)

japaimenia ja noin 2 400 nautaa. Matkaa läpi Teksasin ja Oklahoman kertyi lähes 900 kilometriä. Ensimmäisestä ajosta tuli ajettavan karjan määrässä malli kaikille myöhemmille, vaikka reitit vaihtelivat.

Kaikkialta etelän ja pohjoisen preerioilta matkattiin keskisten tasankovaltioiden kuten Kansasin ja Nebraskan rautatielinjojen asemille. Rautateitä myöten lihakarja vietiin idän markkinoille. Usein junamatka vei vain keskilänteen, Chicagon uusiin purkkiliha-tehtaisiin. Rautatieverkon levittäytyttyä pääradoilta pienillekin paikkakunnille tarve suurille karjanajoille katosi jo 1890-luvun alkupuolella. Cowboy-kulttuurin varsinainen kukoistuskausi oli siis historiallisesti lyhyt, vain noin 25 vuotta.

Varsinkin Teksasissa karjapaimenet olivat yleensä entisiä konfедераation sotilaita, mutta mukana oli paljon meksikolaisperäisiä ja myöhemmin myös mustia karjapaimenia. Cowboyn perinteinen varustus hattua, satulaa, pistoolia ja lassoa myöten oli käytännössä kopioitu meksikolaisilta vaqueroilta. Juuri karjatalouden nousun myötä suuret tasangot otettiin vain kymmenessä vuodessa ensimmäistä kertaa aidosti taloudellisesti hyödynnettäviksi.

Karjaparonit taistelivat pian keskenään alueidensa hallinnasta. Kuuluisia karjasotia käytiin vielä 1890-luvulla. Niistä kuuluisammassa Wyomingin karjankasvattajien yhdistys palkkasi asemiehiä pelottelemaan pienempiä karjatilallisia pois avoimilta laitumilta polttaen heidän omaisuuttaan. Wyomingin Johnsonin piirikunnan karjasodassa 1892–1893 kuoli yli kaksikymmentä ihmistä ja sitä rauhoittamaan tarvittiin liittovaltion ratsuväkeä.

Pidempiaikaisia väkivaltaisia riitoja syntyi erityisesti karjatilallisten ja farmareiden välille, kun farmarit saapuivat preerioille ja ryhtyivät aitaamaan laillisesti valtaamia maita, joita karjatilalliset olivat pitäneet karjansa vapaina laitumina. Maiden käytöstä ri-

Massasiirtolaisuuden ajan Amerikkaa: New Yorkin Mulberry Street, "Little Italy" noin vuonna 1900. Kaduilla todennäköisesti kuuli enemmän italiaa kuin englannin kieltä. (Library of Congress.)

Sulatusuunin ihanteen innoittamina saapui Yhdysvaltoihin yksi progressiivisen kauden näkyvimmistä uusista instituutiosta, setlementtiliike. Sen ensimmäinen "asutustalo" (*settlement house*) oli Hull House Chicagossa, joka toimi esikuvana ainakin 400 muulle asutustalolle ympäri maan. Liikkeen toi Englannista Jane Addams, joka nousi pian yhdeksi progressiivisen liikkeen keulahahmoista Robert La Folletten ohella. Addams oli kiivas anti-imperialisti, naisten äänioikeuden puolestapuhuja, Rooseveltin tukija ja myöhemmin yksi ensimmäisiä sosiologista tutkimusta tehneistä naisista Yhdysvalloissa.

Asutustalojen idea oli saatu Euroopasta. Niiden tarkoitus oli auttaa uusia siirtolaisia paitsi löytämään asuinsija ja työpaikka myös oppimaan kieltä, yhdysvaltalaisista elämäntapaa ja arvoja. Talot olivat pääasiallisesti koulutuskeskuksia, joissa työntekijät usein itse asuivat. Niissä oli luentosaleja, erilaisia työpajoja, kirjastoja, joskus lastentarhoja ja toisiinsa jopa pieniä vuodepaikkaosastoja sairaille.

Arvopohjaltaan asutustalot, kuten koko progressivistinen liike, oli hyvin keskiluokkainen ja asenneilmapiiriltään toisinaan tukahduttavan moralistinen. Vahvasti moralistinen oli sävyiltään myös tuolloin kukoistanut kristillissosiaalisuus tai niin kutsuttu sosiaalinen evankelismi (*social gospel*), eli erilaisten uskonnollisten yhteisöjen harjoittama hyväntekeväisyys kaupunkien köyhälistökortteleissa ja slummeissa.⁴⁷⁴

Erityisen näkyväksi uskontopohjaisen sosiaalityön toimijaksi nousi Pelastusarmeija. Sen tuhannet työntekijät autoivat köyhiä myös materiaalisesti ja perustivat esimerkiksi

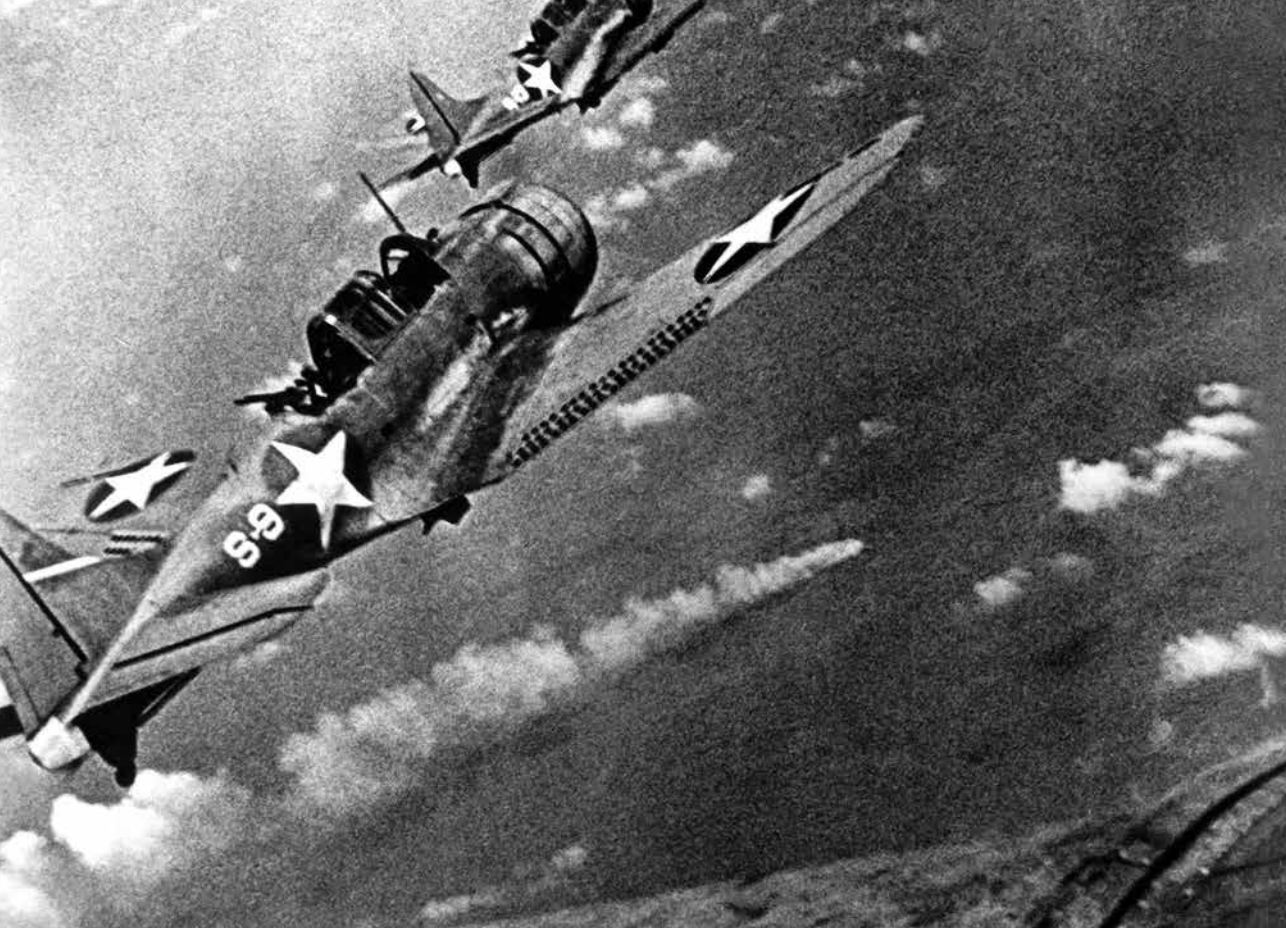
"Machine Gun Kelly" (George Kelly Barnes) pidätys syyskuussa 1933. Konepistoolit ja pumppuhaulikot ovat lainvalvojen käsissä näennäisesti turvallisuussyistä, mutta ilmeisesti enemmän liittovaltion etsiväviraston (vuodesta 1935 alkaen FBI) julkisuuskuvan vuoksi. Lamakaudella aikansa seuratuiksi julkkiksiksi nousi joukko liittovaltion takaa-ajamia yksittäisiä pankkirosvoja, kuten Bonnie Parker ja Clyde Barrow sekä John Dillinger, jotka kaikki lainvalvojat ampuivat kuoliaiksi seuraavana vuonna. (Alamy.)

ehdokkaan taakse. Vaikka Smith voitti varsinaisissa presidentinvaaleissa lähes kaikissa suurissa kaupungeissa, lopullisen voiton vei jälleen republikaanien ehdokas, jatkokaudesta kieltäytyneen presidentti Coolidgen ministeri Herbert Hoover.

Vastoin Smithin kantaa Hoover kannatti kieltolakia moraalisin perustein. Uusi presidentti suostui perustamaan erillisen komitean tutkimaan lain selvästi epäonnistunutta toimeenpanoa. Komitea sai työnsä päätökseen vasta vuonna 1931 ja löysi laista ja sen toimeenpanosta pelkästään moitittavaa, mutta lainvastustajien ivan uhallakin tyytyi silti suosittamaan sen voimassapitämistä.

Vain vuotta myöhemmin, demokraattien uusi ehdokas, Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) ajoi lain kumoamista vuoden 1932 presidenttikampanjassaan menestyksekkäästi. Rooseveltin presidenttikauden alussa perustuslakia muutettiin ja 5.12. 1933 saatiin ratifioitua perustuslain lisäys, joka kumosi kieltolain luoneen 18. lisäyksen. Kansakunnalla oli laman myötä selvitettävänä isompia haasteita kuin alkoholin virkistyskäyttö.

Järjestäytynyt rikollisuus löysi nopeasti uusia, tuottoisia liiketoiminnan malleja kieltolain jälkeen. Toisin kuin Caponen aikana, 1930-luvun lamakaudella julkisuuden valokeilassa paistattelivat pienet rosvokoplat. Kansalliseksi kuuluisuuksiksi nousivat yksittäiset pankkirosvot, joiden jahtaamiseen J. Edgar Hoover liittovaltion etsivätoimiston johtajana kiinnitti erityistä huomioita. Hän halusi yleisön samaistuvan hänen lep-

Tyynellämerellä pääosin ilmasotana käyty Midwayn taistelu kesäkuun 1942 alussa päättyi japanilaisten tappioon. Kuvassa amerikkalaispommittajat lähestyvät japanilaisten jo palavaa Mikuma-risteilijää 6.6. 1942. (Wikimedia Commons.)

Jo loppukeväästä 1942 Yhdysvaltain lentotukialukset ja sotalaivat kävivät myös voitokkaita taisteluita japanilaisia vastaan. Etelässä japanilaiset voitettiin ensi kertaa Korallimeren taistelussa toukokuussa, mitä seurasi elokuussa alkanut, kuukausien pituinen, mutta voitokas Guadalcanalin suurtaistelu Solomonin saariryhmästä Australian koillispuolella.

Havaijilta edennyt amiraali Nimitzin laivasto kohtasi japanilaiset Midwayn suurtaistelussa kesäkuun alussa, 4.–7.6. 1942. Yhdysvaltain tiedustelu oli japanilaisten salakoodin murrettuaan tietoinen tulossa olevasta hyökkäyksestä Midwayn saaren tukikohtaansa. Alueelle keskitettiin useita lentotukialuksia ja muita sota-aluksia.

Japanilaisten ilmahyökkäys Midwayn tukikohtaan alkoi kesäkuun 4. päivänä kello 4.30 aamulla. Tukikohdan lentokenttä vaurioitui, mutta amerikkalaiset pystyivät yhä nousemaan taistelukoneineen kentältä Japanin laivasto-osastoa vastaan. Vasta palatesaan uuteen hyökkäykseen japanilaiskoneet havaitsivat amerikkalaisten lentotukialukset. Niiltä käsin yli kaksisataa amerikkalaista hävittäjää aloittivat kiivaat pommituslennot japanilaisaluksia vastaan.

Taistelua käytiin paljolti ilmataisteluna, sillä siihen osallistui kaikkiaan satoja lentokoneita molemmin puolin. Yhdysvaltalaiskoneet upottivat jo ensimmäisen päivän iltaan

Rinso-pesuaineen mainos 1950-luvun taitteessa näyttäisi mainostavan myös tietynlaista naiskuva. Konformistiseen, 1950-luvun kotiäidin roolia hellivään naiskuvaan vaati muutosta Betty Friedan legendaarisella feminismin klassikkoteoksellaan *Feminine Mystique* (1963). (Alamy.)

(1914–1997) ja psykologisesti kiehtovan nuorisokuvauksen *Sieppari ruispellossa* (1951) kirjoittanut J.D. Salinger (1919–2010).

Patriarkaliselle 1950-luvun ihanteelle miehestä perheenpäänä, joka elätti kotiäitinä työskentelevän vaimonsa ja lapsilauman kahden autotallin tilavassa esikaupungin omakotitalossa löytyi kriitikoita myös akateemisesta maailmasta. Merkittävimmäksi heistä nousi Betty Friedan (1921–2006) feministisen kirjallisuuden klassikkoteoksellaan *Feminine Mystique* (1963). Teosta pidetään yleisesti niin kutsutun toisen aallon feminismin avainteosena. Feminismin koettiin tärkeäksi saavuttaa muutakin kuin ensimmäisen aallon vaatimus naisten äänioikeudesta.

Friedan pohti teoksessaan erityisesti sitä, miksi 1930-luvun naisille tarkoitetuissa lukemistoissa tyttöjen haaveet olivat olleet selvästi ammatillisesti kunnianhimoisempia kuin 1950-luvun alusta alkaen. Naiskuva oli kääntynyt konservatiivisemmäksi. Näytti, että tyttöjen kuului haaveilla vain kasvusta perheenäidiksi ja kotirouvaksi. Collegea käy-

Myös lastenkulttuurin alalla yhdysvaltalainen viihdeteollisuus on valloittanut lähes koko maailman. Tässä iloitaan Kalifornian Disneylandissa vuonna 2010. (Alamy.)

Yhdysvaltain valtiovarainministeriö ja keskuspankki tekivät kohtalokkaan päätöksen, että niin valtava rahoituslaitos kuin Lehman Brothers päästettiin konkurssiin. Tämä tehtiin vastoin ikivanhaa hokemaa talousjätistä, joka olisi ”liian iso kaatuakseen” (*too big to fail*), jotta sellainen voitaisiin sallia.⁸³⁴ Kävi kuten perinteisesti osattiin pelätä. Liian ison rahoituslaitoksen kaaduttua koko markkina romahti lokakuun alussa 2008.

Osakekurseissa ei oltu koskaan nähty vastaavaa romahdusta. Pankit kieltäytyivät lainaamasta toisilleen rahaa, koska arvopapereiden todellisesta arvosta ei ollut kukaan varma. Markkinaromahduksen myötä pysähtyi myös maailmantalous. Euroopassa pelastettiin pankkeja verovaroin ja myös unionin yhteisin toimin, kun erityisesti Kreikan koko valtiontalous oli kaatua.

Yhdysvaltain valtiovarainministeri, itsekkin entinen Wall Street -pankkiiri, Henry Paulson (s. 1946) järjesteli valtavat liittovaltion elvytyspaketit. Romahdukselta olisi saatettu välttyä, jos Lehman Brothersia ja muutamaa muuta riskiyhtiötä olisi ajoissa hätärahoitettu. Lokakuun alussa 2008 presidentti Bush allekirjoitti maan historian siihen asti suurimman, 700 miljardin pankkitukipäätöksen, jolla luotiin niin kutsuttu TARP (*Troubled Assets Relief Program*) -rahoitusohjelma.

Lisäksi asuntolainoitusyhtiötä rahoitettiin noin 180 miljardilla ja yksi maailman suurimmista vakuutusyhtiöistä, AIG, pelastettiin 142 miljardin dollarin rahoituksella. Näiden lisäksi muutakin rahoitusta järjestettiin miljardikaupalla. Kaikesta huolimatta Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa ehti kaatua arvioilta 500 pankkia.⁸³⁵ Joulukuussa keskuspankki laski korot nolleen.⁸³⁶

Sarah Palin kampanjoimassa vuoden 2008 presidentinvaalien jälkeen pidetyissä täydennysvaaleissa Georgian republikaanisen senaattoriedokkaan puolesta puolesta, Savannahissa, joulukuussa 2008. (Wikimedia Commons.)

sena monille oli, että laitton oleskelu maassa olisi sallittava. Kyse ei siis ollut laittomien siirtolaisten aseman laillistamisesta. Kun demokraattien johtavat poliitikot olivat vuosia jaananneet näin absurdien kysymysten äärellä, jopa Trumpin tapainen, selkeästi ulkomaalaisvastainen suorasuu saattoi myöhemmin voittaa presidentinvaalit.

Republikaanien ehdokkuuden vuoden 2008 vaaleihin voitti riippumattomana republikaanisenaattorina tunnettu entinen Vietnamin sodan hävittäjälentäjä, John McCain. Mutta ensimmäisen mustan presidenttiehdokkaan ohella juuri McCainin varapresidenttiehdokas kertoi myös poliittisen oikeiston pystyvän uudistamaan poliittista kulttuuria. Ilmiö nimeltä Sarah Palin (s. 1964) oli kaapata huomion molemmilta pääehdokkailta. Hän oli oikeistomedian edellisten parinkymmenen vuoden aikana luoman uuden populistisen ajattelun täydellinen äänitorvi.

Palin profiloiti itsensä kuuluisasti jääkiekkoäidiksi (*hockey mom*), joka kuljetti lapsiaan jääkiekkoharjoituksiin vapaa-aikanaan, kuten äidit ”perinteisessä” Yhdysvalloissa väitetysti tekivät. Alaskan kuvernööri ja monilapsisen perheen äiti Palin vastusti aborttia, oli Kansallisen kivääriyhdistyksen pitkäaikainen jäsen ja puhui jatkuvasti siitä, kuinka tavallisten amerikkalaisten on otettava maa takaisin itselleen (*take our country back*) Washingtonin valtaeliitiltä.

Palinista tuli heti superjulkkis, josta media kiinnostui uudenlaisena poliitikkona, joka puhui kuten kansa ajatteli. Hänen usein avuttomat yrityksensä peitellä tietämättömyytään ulkopoliitikasta tai edes varapresidentin tehtävistä saivat yhtä lailla mediahuomiota, mutta eivät äänestäjien tuomiota.⁸⁴⁶ Hänen mukanaan republikaanien vaalikampanjaan tulikin vahva oikeistopopulistinen leima, kun puhujatilaisuuksissa ryhdyttiin huutelemaan demokraattiehtokkaan olevan kommunisti ja terroristi ja vaadittiin hänen tappamistaan ”Pää poikki!”-huudoin.⁸⁴⁷

New York 2019. (Aaron Davis, Wikimedia Commons.)

Kaikki halusivat todistaa olevansa perinteisen Amerikan asialla.

Teekutsuliikkeen voima perustui siihen, että Rush Limbaughin ja tv-tuottaja Glenn Beckin (s. 1964) johdolla oikeistomedia kiinnostui siitä heti. Liikettä sponsoroivat alusta lähtien myös miljonääriveljekset David ja Charles Koch. Veljekset olivat rahoittaneet omista varoistaan 1970-luvulta lähtien kaikkia äärikonservatiivisia liikkeitä ja republikaanipuoluetta ainakin 100 miljoonalla dollarilla. He myös kannustivat tuhansia muita rikkaita sijoittajia ja yhtiöjohtajia satsaamaan libertaarien poliittiseen lobbaustyöhön, mukaan lukien propaganda ilmastomuutoksen vähättelemiseksi.⁹⁰²

Teekutsuliikkeen pysyvä vaikutus näkyi myöhemmässä trumpilaisessa populismissa, mutta erityisesti koko republikaanipuolueen vuosituhaten vaihteessa vallanneessa tiukassa ideologisessa sitoutumisessa libertaristiseen, valtiovaltavastaiseen ajatteluun. Tämä kehitys oli käynnistynyt toden teolla jo puolueen vaikutusvaltaisen ideanikkarin, Newt Gingrichin johdolla 1990-luvulta alkaen.

Mitä itse libertarismilla oikeastaan tarkoitetaan? Libertarismi on klassista liberalismia siirrettynä jälkiteollisen maailman todellisuuteen. Klassinen liberalismi sekä ihanne säätelemättömästä markkinataloudesta kumpuavat molemmat Yhdysvaltain ja Ranskan vallankumouksien ajoilta. Vallankumousten tarkoitus oli ihmiskunnan vapauden nimissä hylätä vuosisatainen sääty-yhteiskuntamalli, jossa kaikki oli ollut kiellettyä, mihin ei erikseen oltu saatu erioikeutta kartanonisännältä, maaherralta, ruhtinaalta tai kuninkaalta. Kaikki oikeudet olivat olleet erityisoikeuksia, privilegeja.

Vasta modernin ajan aloittaneiden liberalististen vallankumousten myötä levisi ajatus, että tietyt kansalaisoikeudet kuuluivat tasa-arvoisesti kaikille ihmisille, jolloin esimerkiksi muuttovapaus, sananvapaus, uskonnonvapaus tai elinkeinovapaus eivät enää olleet luvanvaraisia oikeuksia. Syntyi klassinen, vapaan markkinatalousmallin liberaalin

Donald Trump kampanjoimassa lokakuussa 2016 Arizonan Peoriassa. (Gage Skidmore, Wikimedia Commons.)

nen 35 prosentista peräti 21 prosenttiin tuotti kansantalouden huimasta kasvusta huolimatta liittovaltion budjettiin vuosittain yli 200 miljardin ylimääräisen loven.⁹¹⁸

Kansainvälisessä vertailussa yhdysvaltalaiset verottivat vuonna 2018 kansantuloaan länsimaisittain ennätyksellisen vähän, vain noin 24 prosenttia. Esimerkiksi Suomi verotti tuolloin kansantulostaan lähes 45 prosenttia.⁹¹⁹ Itse liittovaltion verotus oli vaatimattomasta kokonaisverotuksesta noin 64 prosenttia, osavaltioiden osuus noin 21 ja erilaiset paikallisverot noin 15 prosenttia.⁹²⁰

Jo ensimmäisen virkavuotensa aikana Trump myös neuvotteli mainostetut, mutta tosiasiallisesti näennäiset, helpotukset Yhdysvaltojen NAFTA-vapaakauppasopimuksiin Kanadan ja Meksikon kanssa. Sopimusmuutosten oli tarkoitus auttaa teollisuustyöpaikkojen syntyä. Taloustieteilijät huomauttivat, että Trumpin hallinnon kiinnostus pelkän tavaravaihdon lukuihin oli pahasti harhaanjohtava, sillä siinä ei laskettu sopimusten tuomaa etua palveluiden kaupassa eikä kauppavaihdon yleistä linkittymistä usean toimijan kautta maailmantaloudessa. Talouden kasvun kokonaisuuden kannalta Yhdysvallat oli hyötynyt aiemmista sopimuksista, toisin kuin Trump väitti.⁹²¹

Trumpin twiiteistä tuli pöyristyttävyydessään maailmankuuluja. Niissä kommentoitiin yhtä lailla vihamielisesti jokaista häntä arvostellutta republikaanina kuin kaikkia demokraattejakin. Hyökkäykset McConnellia vastaan jatkuivat presidenttikauden jälkeen muualla, vielä kun Trumpin Twitter-tili oli jo suljettu tammikuussa 2021.⁹²² Twiiteissään Yhdysvaltain presidentti saattoi ohimennen julistaa, että ”hullu Joe Biden yrittää esittää kovaa kundia. Oikeasti hän on heikko, niin henkisesti kuin fyysisesti” tai että presidentin

Presidentti Joe Biden ja varapresidentti Kamala Harris. (Alamy.)

Myös YK:n alaiseen Maailman terveysjärjestöön (WHO) Yhdysvallat palasi jälleen. Biden kumosi samalla sekä nuoremman Bushin että Trumpin aikana säädetyn kiellon Yhdysvaltain rahoittaa mitään kansainvälistä hanketta, johon sisältyi aborttineuvontaa. Lisäksi Biden vahvisti liittovaltion työntekijöille 15 dollarin minimipalkan. Saman summan demokraatit halusivat säätää minimipalkaksi kaikille muillekin aloille.¹⁰⁵¹

Merkittävimpiä ympäristötekoja oli kauan kiistellyn Keystone XL-kaasuputkihankkeen keskeytys. Uutta kaasuputkea oltiin rakentamassa Kanadasta Montanan, Etelä-Dakotan ja Nebraskan läpi, osin alkuperäiskansojen maiden halki. Työt keskeytettiin Obaman kaudella, aloitettiin jälleen Trumpin kaudella ja keskeytettiin uudelleen heti Bidenin kauden alussa. Biden kumosi lisäksi noin sata Trumpin muuta asetusta, joilla ympäristönsuojelun määräyksiä oli heikennetty. Erityisen tärkeä oli Yhdysvaltain paluu kansainväliseen ilmastopöytäkirjaan, vaikkakin se jälleen, Clintonin ja Obaman tapaan, tehtiin pelkällä presidentin asetuksella.¹⁰⁵²

Vaikka Biden kielsi luonnonsuojelualueiden öljynporaukset, hän siunasi myös uusia öljynporaushankkeita Alaskassa.¹⁰⁵³ Samoin Biden oli vastentahtoinen maksamaan Yhdysvaltojen osuutta rikkaiden länsimaiden jo vuonna 2009 lupaamaan 100 miljardin dollarin erityisrahastoon, jolla oli tarkoitus avustaa köyhien maiden ilmastomuutostoimia. Summasta oli saatu kaikkiaan kokoon kymmenessä vuodessa vain noin 20 miljardia.¹⁰⁵⁴

Ulkopolitiikassaan Biden pyrki eroon epädemokraattisista liittosuhteista. Saudi-Arabiaa ei enää tuettu sen sekaantumisessa Jemenin sisällissotaan Iranin tukemia shiia-

Kaikki ennen tämän perustuslain hyväksymistä otetut velat ja velvoitteet pysyvät lainvoimaisina tämän perustuslain alaisissa Yhdysvalloissa niin kuin ne olivat konfedeeraatiomuotoisessa valtioliitossa.

Tämä perustuslaki ja sitä seuraavat Yhdysvaltain lait, kaikki jo tehdyt sekä Yhdysvaltain myöhemmin virallisesti solmimat kansainväliset sopimukset ovat maan korkein laki, ja jokaisen osavaltion tuomarit ovat niitä näin muodon sidotut noudattamaan; eikä mikään pykälä osavaltioiden perustuslaissa tai lainsäädännössä voi tästä poiketa.

Kaikki edellä mainitut senaattorit ja edustajainhuoneen jäsenet ja kaikkien osavaltioiden valtiopäiväjäsenet, ja kaikki toimeenpanovallan edustajat ja oikeusviranomaiset niin Yhdysvalloissa kuin osavaltioissakin olkoot valalla tai vakuutuksella sidottuja tukemaan tätä perustuslakia.

Mutta mitään uskonnollista pätevyydestä ei koskaan tulla vaatimaan Yhdysvaltain alaiseen viranomais- tai luottamustehtävään.

Yhdeksän osavaltion konventtien ratifiointi olkoon riittävä tämän perustuslain voimaantumiseen niiden osavaltioiden välillä, jotka sen ratifioivat.

Päätetty konventissa edustettujen osavaltioiden yksimielisellä hyväksynnällä seitsemäntenä päivänä syyskuuta, Herran vuonna tuhatseitsemänsataakahdeksankymmentäseitsemän ja Amerikan Yhdysvaltain itsenäisyyden kahdentenatoista vuonna, minkä täten todistamme allekirjoituksillamme,

PERUSTUSLAIN LISÄYKSET (THE AMENDMENTS TO THE CONSTITUTION)

Artiklat Yhdysvaltain perustuslain täydennyksiksi ja lisäyksiksi, joita kongressi on ehdottanut ja jotka on osavaltioissa ratifioitu jatkoksi alkuperäisen perustuslain viidenteen artiklaan.

LISÄYS I.³⁵

L. I

Kongressi ei säädä mitään lakia uskontokunnan perustamisesta tai kieltääkseen uskonnon vapaata harjoittamista tai rajoittaakseen ilmaisunvapautta, lehdistönvapautta tai kansan oikeutta kokoontua rauhanomaisesti ja vedota hallitukseen epäkohtien korjaamiseksi.

LISÄYS II.

L. II

Asianmukaisesti organisoitu kansalliskaarti on välttämätön vapaan valtion suojelemiseksi, eikä kansan oikeutta säilyttää ja kantaa aseita tulla rajoittamaan.³⁶

LISÄYS III.

L. III

Sotilaita ei rauhan oloissa majoiteta taloissa ilman omistajien suostumusta, ei myöskään sodan aikana, paitsi tästä lailla erikseen säädettyllä tavalla.

LISÄYS IV.

L. IV

Oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä kiinteistöjen, yksityisten asiakirjojen ja omaisuuden turvaan ei saa rikkoa tarpeettomilla kotietsinnöillä ja takavarikoilla, eikä näitä koskevia, valalla tai vakuutuksella varmistettuja pidätys- tai takavarikkomääryksiä saa myöntää viranomaisille muuten kuin todennäköisin perustein ja tarkasti määräten ne etsintäpaikat, henkilöt ja omaisuus, joihin tutkinta kohdistuu.

LISÄYS V.

L. V

Ketään ei voida asettaa vastaajaksi kuolemalla rangaistavasta tai muuten vakavasta rikoksesta muuten kuin suuren valamiehistön päätöksellä tai syytteellä, lukuun ottamatta tapauksia maa- ja merivoimissa tai kansalliskaartissa sodan- tai kansallisen hätätilan aikana; henkilöä ei myöskään

voida kahdesti haastaa oikeuteen samasta rikkomuksesta, jossa tuomio on voi olla kuolema tai raajan silpominen; ketään ei voida pakottaa rikosasiassa todistamaan itseään vastaan; eikä ketään menettämään henkeään, vapauttaan tai omaisuuttaan paitsi asianmukaisen oikeustoimen kautta; eikä kenenkään yksityisomaisuutta voida ottaa julkiseen käyttöön ilman asianmukaista korvausta.

LISÄYS VI.

L. VI

Syytetyllä on kaikissa rikosasioissa oikeus nopeaan ja julkiseen oikeudenkäyntiin valtion asettaman puolueettoman valamiehistön edessä sen oikeusistuimen alaisella alueella, missä rikos on tapahtunut, sekä oikeus saada tietää syytteen laatu ja peruste. Samoin on syytetyllä oikeus kohdata häntä vastaan todistavat henkilöt ja vaatia omia todistajiaan paikalle lain nojalla sekä saada oikeusapua puolustuksensa järjestämisessä.

LISÄYS VII.

L. VII

Kaikissa oikeustapauksissa, joissa riidanalaisena on yli kahdenkymmenen dollarin arvoinen saatava, käytetään lautakuntamenettelyä, eikä sen päästä voida tutkia uudestaan missään Yhdysvaltain oikeusistuimissa muuten kuin yleisen oikeusjärjestyksen mukaisin tavoin.

LISÄYS VIII.

L. VIII

Kohtuuttomia takuumaksuja tai sakkoja ei voida määrätä, ei myöskään julmia tai epäasianmukaisia rangaistuksia.

LISÄYS IX.

L. IX

Perustuslaissa lueteltuja kansalaisoikeuksia ei tulkita siten, että ne kieltävät tai heikentävät muita, kansan käsiin jääviä oikeuksia.

LISÄYS X.

L. X

Kaikki valtaoikeudet, joita ei ole delegoitu perustuslaissa Yhdysvalloille, kuuluvat vastaavasti osavaltioille tai kansalle.³⁷

35 Ensimmäiset 10 lisäystä muodostavat kokonaisuuden, joka tunnetaan Yhdysvaltain kansalaisoikeuksien nimellä (*the American Bill of Rights*). Ne kaikki ratifioitiin samanaikaisesti ja ne tulivat voimaan 15.12. 1791. Tätä päivämäärää voikin Yhdysvaltain varsinaisen perustamiskauden (*the American founding*) päättymisajankohtana.

36 Tämän pykälän merkitystä (ja tässä tehtyä käännöstä) voi arvioida vuoden 2008 korkeimman oikeuden päätöksen pohjalta (*District of Columbia v. Heller*, 2008). Päätöksessä viitataan piikkujen käyttöön alkuperäisessä muotoilussa "*A well regulated Militia, being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and bear Arms shall not be infringed*". Päätöksessä todetaan, että virkkeen muotoilu mahdollistaa vanhan tulkinnan pitää aseenkantoa amerikkalaisten yksityisoikeutena. Oikeus tosin totesi, että tästä huolimatta paikallishallinnolla on oikeus tietyissä tapauksissa rajoittaa aseenkanto-oikeutta.

37 Tähän päättyy Yhdysvaltain niin kutsuttu kansalaisoikeusjulistus "Bill of Rights" vuodelta 1791.

Teos kattaa länsimaiden keskeisimmän valtiomahdin historian aina siirtokuntakaudesta Yhdysvaltojen nykypäivään. Maan merkitystä talous- ja sotilasmahtina täydentää sen asema kulttuurin suurvaltana. Yhdysvaltalaisen tieteen saavutukset, kirjallisuus, kevyen musiikin rikas perinne, Hollywood-elokuvat tai vaikkapa Walt Disneyn satuhahmot tunnetaan kaikkialla maailmassa.

Jo vuoden 1776 itsenäisyysjulistuksessa amerikkalaiset sitoutuivat länsimaisiin kansanvallan ja tasa-arvon periaatteisiin. Kaikki vähemmistöt saivat kuitenkin äänensä kuuluviin vain pitkällisten poliittisten taisteluiden myötä. Orjat vapautettiin vasta verisen sisällissodan jälkeen. Rotukysymyksestä, työväen oikeuksista, aborttioikeudesta ja seksuaalisten vähemmistöjen oikeuksista kiistellään yhä.

Maan menneisyyttä värittävät vahvasti poliittinen väkivalta ja lukuisat sodat. Siirtokunta-ajan sotia seurasivat itsenäisyysota, suuret intiaanisodat ja lännen valloitus, maailmansodat, Vietnamin sota sekä monet muut konfliktit – aina Irakin ja Afganistanin sotiin ja Ukrainan sodan luomaan uuteen geopolittiseen asetelmaan saakka.

Poliittisen historian ajankuvaa täydentää joukko alansa johtavien asiantuntijoiden teema-artikkeleita:

- ”Yhdysvallat ja luonnonsuojelu” (Mikko Saikku)
- ”Amerikkalainen pragmatismi” (Sami Pihlström)
- ”Yhdysvaltojen kirjallisuus” (Bo Pettersson)
- ”Amerikkalainen elokuvateollisuus” (Kimmo Laine)

Teoksen kirjoittaja, Ari Helo on filosofian tohtori ja aatehistorian sekä Pohjois-Amerikan tutkimuksen dosentti. Hänen aiempia teoksiaan ovat *Thomas Jefferson's Ethics* (Cambridge University Press, 2013), *Yhdysvaltain demokratian synty* (Gaudeamus, 2014) ja *History, Politics, and the American Past* (Routledge, 2020).

ISBN 978-952-94-6020-5 (PDF)
Kirjastoluokka: 98.312